

El primer alcalde franquista de València

El 30 de març entraven a València les tropes franquistes i s'iniciava la repressió i la ineficaç gestió del primer alcalde.

A les darreres setmanes del mes de març del 1939, la situació política valenciana es va veure afectada directament per les notícies que arribaven sobre els enfrontaments entre els membres de la Junta de Defensa de Madrid. Les reaccions als diferents indrets del país van ser de tot tipus: alcaldes que desaparegueren emportant-se amb ells els cabals de les caixes municipals, comunistes que declaraven no tenir res a veure amb la línia dels successos madrilenys, articles en premsa que es decantaven cap a una rendició que, incomprendiblement, consideraven que estaria absenta de sang, etc. En poques paraules: l'esperit de resistència tant sí com no defensat per Negrín anava fent aigües per tot arreu entre una població cansada de la guerra. Amb tot, ningú no havia previst un pla d'evacuació davant la possibilitat d'una derrota. Una derrota que alguns veien immediata.

Caiguda de Madrid. L'anunci de la rendició de Madrid després del colp de Casado, que va lliurar la capital als sublevats, va tenir un efecte immediat en els fronts: la seua descomposició. Així, la confusió va afegir-se a una rereguarda republicana ja prou deteriorada. En teoria, tres anys llargs de guerra cruenta quedaven enrere. Les carreteres es convertiren en un autèntic allau de soldats republicans que es dirigien de tornada a les seues llars o bé, anhelant una possible escapadòria i mesclant-se amb un munt de persones que veien un futur immediat més que dolent, s'adreçaven cap als ports del litoral mediterrani, ja que no hi havia una altra via d'evacuació perquè les comunicacions terrestres estaven tallades i per les dificultats d'intentar fugir per aire.

Mentrestant, la quinta columna va prendre possessió dels diferents ajuntaments a l'espera de l'ocupació efectiva de l'exèr-

cit franquista. Tots els qui havien estat amagats, difuminats, els qui havien fugit o simplement havien sobreviscut a l'etapa bèl·lica, a més dels qui confiaven adaptar-se a la nova situació, s'afanyaren a nodrir els nous consistoris. Els menys preparats s'oferiren per a la cacera del roig, i no faltà qui aprofità l'oportunitat per revenjar-se. Així, les cunetes de les carreteres i els murs dels cementiris tornaren a omplir-se de cadàvers.

Una vegada arribat l'exèrcit, es van dissoldre aquestes corporacions espontànies. Es passà a formalitzar les noves gestores, generalment una mescla dels elements més reaccionaris. Els primers actes van ser redactar telegrams d'adhesió al nou règim i organitzar la corresponent missa de campanya i la consegüent desfilada militar acompanyada per l'entusiasme del personal més ranci.

València. Al cap i a final, les tropes franquistes desfilaren el 30 de març sota l'atenta mirada de Planas de Tovar, ja governador civil de la província, acompanyat per l'alcalde interí entre el 29 de març i el 12 d'abril, Francisco Londres, i el que seria primer alcalde franquista de València, Joaquín Manglano Cucalo de Montull, baró de Càrcer i Llaurí: un terratenent valencià, doctor en Dret i Filosofia i Lletres, que havia estat diputat a Corts el 1933 i regidor de l'Ajuntament de València. Membre destacat del carlisme, ja havia estat nomenat cap del "*Movimiento de la región valenciana*".

Les intervencions posteriors dels jerarques franquistes que es dirigien a la població no van deixar cap dubte del panorama que s'obria davant dels vençuts. El mateix Fernández Cuesta, encès per l'entusiasme de la seua diatriba a l'Alameda, amollà diverses perles entre les que cal destacar: "*Ahora se entenderá la dialéctica falangista del 9 largo*." Si d'algun



La ineficàcia va ser tanta que ni tan sols el crèdit extraordinari demanat a la primavera d'abril, mig milió de pessetes, es va traduir en canvis palpables a la ciutat ni a mig ni a llarg termini

Com en altres poblacions, la presa de València es va celebrar amb una desfilada de l'exèrcit victoriós pel centre de la ciutat.

Composició de la primera comissió gestora municipal franquista de València

Alcalde-president: Joaquín Manglano Cuelaló de Montull, baró de Càrcer i Llaurí.

Tinents d'alcalde: José Núñez Moreno, Jesús García Martínez, Alfredo Gómez Torres, Desiderio Criado Cervera, Francisco Ramón Rodríguez-Roda, Juan Colomina Barberá, Luis Cuñat Guillot, Francisco Londres Alfonso, José María Trénor Arróspide (marquès de Cerdanyola) i Enrique Goróstegui Rosillo.

cosa no es podia acusar els vencedors era d'hipocresia.

Les primeres mesures del nou consistori se centraren en el control total de la ciutat: ordres i bàndols consistents a exigir el lliurament d'armament, prohibició de circular pels carrers a determinades hores, impediment de desplaçaments sense salconduits, neteja de les façanes de l'antiga propaganda, obligació de deixar obertes les portes i els balcons de casa, etc., sense oblidar el reintegrament de tot allò que hagués estat en poder de qualsevol col·lectivització.

Paral·lelament, els antics quintacolumnistes guiaven els soldats per capturar rojos, dirigir els registres efectuats per les tropes d'ocupació, confeccionar llistes de persones per tancar, a més de realitzar els informes per autoritzar les diverses peticions de permisos d'armes...; així com certes tasques per a les quals es permetien actuar sense més explicacions, com ara citar a comparèixer davant les noves autoritats les persones que decidissin. Aquestes intervencions xocaven de front amb les intencions de l'exèrcit, que sembla que no li feia gaire gràcia restar a les ordres de civils, encara que fossin paramilitars. Aquesta situació es perllongà fins al 5 de juny del 1939, moment en el qual una ordre del mateix Franco obligava que les funcions de vigilància passaren a ser responsabilitat exclusiva dels militars, bé mitjançant l'exèrcit, bé mitjançant la Guàrdia Civil.

D'altra banda, les vicissituds que havia travessat el sentiment catòlic, arrelat o no, de la població dretana, sobretot pel que pertocava a la seua iconografia, portà a una veritable recuperació religiosa que es va iniciar immediatament: benedicció de temples, restabliment d'antics costums religiosos i reposició

d'imatges, a més de tornar a controlar l'educació i l'ensenyament.

Repressió. La realitat quotidiana es convertí en tot un desplegament repressiu. Totes les persones detingudes, militars o no, i sense distinció de graus entre els primers, anaren a parar als llocs habilitats per a la seua "classificació", un clar eufemisme per referir-se a camps de concentració improvisats. Les presons i les comissaries ràpidament es van veure desbordades a causa de l'elevat nombre d'interns, tot i que hi eren amuntegats sense més. Instal·lacions com la plaça de bous, les torres de Quart, el quarter de Montolivet, el monestir del Puig, el sanatori de Porta Coeli, edificis eclesiàstics, el penal de Sant Miquel dels Reis, etc., s'omplien cada dia amb nous detinguts.

Les condicions en què van romandre els detinguts eren pèssimes. Un càstig. Així, els aliments es reduïen a un parell de sardines en conserva i un tros de pa per cada cinc interns, que tampoc no rebien aigua potable en quantitat suficient: per exemple, a la plaça de bous no en reberen gens fins tres dies després d'entrar els primers detinguts. A les presons, les cel·les destinades a albergar tres interns, arribaren a compartir-les disset persones.

La necessitat va obligar a buscar recursos insospitats per poder aguantar. Moltes persones, cercant els seus familiars tancats, s'acostaven als llocs de confinament i, d'alguna manera, van poder pal·liar les penúries. Des de les obertures, els detinguts deixaven caure cordes i tot tipus de ginyes per aconseguir pujar qualsevol tros de menjar.

A pesar que a tots els havien desposseït dels seus objectes personals de valor, uns pocs pogueren conservar d'amagat algu-

na cosa. Així, sorgí un mercat entre detinguts i vigilants clarament desproporcionat a favor dels segons. L'estampa del soldat moro mostrant la llauna de sardines i dient "*platita, platita si quieres la latita*" es va convertir en una escena quotidiana.

L'alcalde, baró de Càrcer, tractà de presentar el futur immediat de la ciutat com l'inici de tota una era de benediccions. Però la realitat va ser molt diferent. D'una banda, la seva verborrea triomfalista no podia alterar la terrible realitat plasmada en la repressió i en la manca de proveïment de la població. D'altra, el seu mandat s'inicià, enmig d'una clara improvisació, amb una depuració funcional.

La primera gestora, formada per deu membres dels sectors més representatius del nou règim, es mostrà des d'un primer moment ineficaç per afrontar la situació, incapacitat que tampoc no varià després de l'estiu, amb l'entrada al consistori de cinc gestors més: militars i falangistes, connectats amb el món financer o l'aristocràtic local. Tot allò que no funcionava es considerava responsabilitat directa de la "desorganització" anterior o bé conseqüències de la guerra. Però el fet és que les destrosses ocasionades pel conflicte no arribaren més enllà de les causades per les bombes franquistes al port i poc més. La falta de queviures o carburants i l'estat policíac, per exemple, no s'avenien gens amb aquell discurs del nou alcalde. La ineficàcia va ser tanta que ni tan sols el crèdit extraordinari demanat a la primèria d'abril, mig milió de pessetes, es va traduir en canvis palpables a la ciutat ni a mig ni a llarg termini.

Per fer-se una idea de la ineptitud del primer consistori franquista, només cal referir-se a la nova retolació dels carrers. A la resta del país aquesta tasca va ser la primera acció escamesa, mentre que al cap i casal tardà més d'un any a fer-se.

En definitiva, la capital del país va caure en mans dels vencedors sense oferir cap resistència. València, que durant una temporada havia estat capital de la República, va ser un dels darrers indrets ocupats per les forces franquistes que instauraven la institucionalització del terror.

Ricard Camil Torres Fabra